

дії необхідністю боротьби з вигаданим ними «українським нацизмом» та можливою загрозою «тероризму» з боку українців. Загарбавши частину території України, РФ приписувала собі історичні українські землі, розповсюджуючи міфи про Київську Русь, що начебто була «колискою трьох братніх народів» (російського, українського, білоруського), про спільність їхньої мови і культури. Ігнорувати такі дії супротивника не припустимо для українського суспільства, оскільки це не відповідає історичній дійсності, підриває нашу єдність та сприяє розгортанню сепаратизму. Адже лише об'єктивно висвітлюючи своє минуле, захищаючи його від маніпуляцій, ми можемо програмувати власне майбутнє.

Треба враховувати й існування у частини старшого покоління сімей учнів та близьких їм людей поглядів, пов'язаних із радянською минувиною й рудиментами тих часів, коли образ Росії нав'язувався в статусі «старшого брата», якому треба підкорятися, бо він сильніший і мудріший. Але війна показала небезпеку таких уявлень, бо подібні ілюзії породжують ідеологічну базу колаборації.

Тож очевидно, що сьогодні посилюється увага суспільства до історії, зокрема й шкільного курсу, бо в умовах війни зростає потреба диференціювати факти минулого і викрити вигадки ворожої пропаганди, підкреслюючи її імперський характер. Важливо наголошувати школярам, що походження українського народу немає нічого спільного з «братнім» російським. Доцільно акцентувати увагу на колоніальній російській політиці по відношенню до України протягом майже всього періоду співіснування. Важливо, щоб на уроках та у підручниках не розпалювалась ворожнеча, а висвітлювалась правдива історія. Тож цілком виправданим є широке обговорення і зміни у шкільних програмах з історії останнього часу, запропоновані МОН України. Водночас це лише початок роботи, бо ці зміни не є остаточними, з одного боку, а з іншого – потребують наукового методичного забезпечення нового змісту й оновлення підготовки вчителів, що ставить нові завдання перед науковцями Інституту історії НАН України та Інституту педагогіки НАПН України.

Основні результати третього (формульовального) етапу науково-педагогічного проєкту «Розвиток громадянської компетентності учнів»

*Т.О. Ремех, кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
завідувач відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
В.В. Майорський, кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Чорноморського економіко-правового ліцею №1
Чорноморської міської ради*

Констатовано, що реалізація завдань третього етапу науково-педагогічного проєкту «Розвиток громадянської компетентності учнів» була ускладнена низкою

об'єктивних обставин, серед яких уведення карантинних обмежень, пов'язаних із пандемією коронавірусної хвороби Covid19 та збройна агресія РФ проти України.

Проаналізовано ефективність низки заходів та ухвалених документів у межах проєкту, серед яких такі: учнівська гра «Гарт твого майбутнього»; західноукраїнський правовий турнір «Народжені перемагати»; офлайн та дистанційний курси для вчителів громадянської освіти; науково-практична конференція «Громадянська компетентність – необхідний складник успіху правосвідомості громадян в системі євроінтеграційних процесів»; курс для учнів «Права дитини»; дистанційні курси для вчителів 5–11 (12) класів «Формування громадянської компетентності учнів: методи і прийоми»; творча група вчителів «Демократичне врядування в умовах дистанційної освіти»; науково-практична онлайн конференція «Учнівське самоврядування як крок до громадянської зрілості»; авторський онлайн форум Всеукраїнського рівня «Формула успіху правової держави очима дітей»; Положення про учнівське самоврядування ПАЗЛ (Парламентська асамблея завзятих ліцеїстів).

За результатами третього етапу з'ясовано, що умовами впровадження інноваційної моделі розвитку громадянської компетентності учнів в освітніх закладах є: 1) системне впровадження діяльнісного та компетентнісного підходів до організації і змісту навчання учнів; 2) систематичне застосування в урочній і позаурочній діяльності активних та інтерактивних методів, проєктних і дебатних технологій; 3) реалізація міжпредметної моделі навчання учнів громадянства; 4) встановлення дієвих взаємовідносин між учасниками освітнього процесу на засадах партнерства і доброчесності; 5) демократизація освітнього середовища на основі принципів рівності й толерантності, поваги до гідності людини; 6) взаємодія освітнього закладу, суб'єктів освітнього процесу з місцевою громадою, представниками державних органів та органами місцевого самоврядування.

**Мотиваційний контент у змісті підручника інтегрованого курсу для 5 класу «Досліджуємо історію і суспільство»
(авторський колектив О. І. Пометун, Ю. Б. Малієнко, Т. О. Ремех)**

*Ю. Б. Малієнко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Мотиваційний контент – тренд української історичної освіти, вітчизняного підручникотворення. У нашому дослідженні йдеться про окремий етап уроку і практики його реалізації в змісті підручників. Наявність такого контенту є актуальною та обґрунтованою частиною параграфів підручника.

Із двох слів – «мотиваційний» і «мотивувальний» обрали перше, спираючись на Великий тлумачний словник сучасної української мови, де «мотивація» –